

1.01 UDK
355.5:323.272/273(497.4)"1941/1945"
Prejeto 29. 4. 2003

Tomaz Kladnik*

Primerjava podčastniškega in častniškega usposabljanja Slovenskega domobranstva in Narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije

IZVLEČEK

Avtor obravnava na podlagi preučevanja arhivskih virov v Arhivu Republike Slovenije (Fond Slovensko domobranstvo) in literature vojaško usposabljanje podčastnikov in častnikov v Slovenskem domobranstvu, in Narodnoosvobodilni vojski in partizanskih odredih Slovenije ter ju med seboj primerja. Članek je napisan na osnovi avtorjeve magistrske naloge z naslovom Slovensko vojaško šolstvo (1941-1945).

Ključne besede: 2. svetovna vojna, Slovenija, vojska, častniki, slovensko domobranstvo, NOV in POS

ABSTRACT

COMPARISON BETWEEN NON-COMMISSIONED AND COMMISSIONED OFFICER TRAINING IN THE SLOVENIAN HOME GUARD AND IN THE NATIONAL LIBERATION ARMY OF SLOVENIA

The article deals with and compares the training of non-commissioned and commissioned officers in the Slovenian Home Guard, the National Liberation Army and partisan detachments based on RS archives, the Slovenian Home Guard and Literature Fund. The article is based on the author's final Master's Degree paper, Slovenian Military Education (1941-1945).

Key words: Second World War, Slovenia, army, officer, Home Guard, National Liberation Army and the Partizan Detachment in Slovenia

* Mag., podpolkovnik Slovenske vojske, načelnik štaba, Center vojaških šol, SI-1210 Ljubljana-Šentvid, Koščeva 6.

1. Uvod

V organizacijskem pogledu sta od konca leta 1943 na slovenskih tleh delovala dva glavna slovenska vojaška šolska sistema. Na eni strani domobranski, v katerem je bilo vojaško usposabljanje podčastnikov in častnikov v Častniških in Podčastniških tečajih ter slušateljev specialističnih vojaških tečajev v Poveljstvu tečajev centralizirano pod neposrednim poveljstvom Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva. Po drugi strani pa je partizanski ohranil centralizirano častniško usposabljanje v Oficirski šoli, pod neposrednim poveljstvom Glavnega štaba Narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije, usposabljanje podčastnikov in nižjih častnikov, poveljnikov vodov pa je bilo sprva zelo decentralizirano in dodeljeno poveljstvom divizij ter brigad in odredov. Ob takšni različni organizaciji častniškega in podčastniškega usposabljanja pri dveh, na slovenskih tleh nasprotujočih si straneh v času 2. svetovne vojne, sem primerjal Podčastniški tečaj Slovenskega domobranstva s pehotnimi tečaji partizanskih Podoficirskih šol ter Častniški tečaj Slovenskega domobranstva s pehotnim tečajem Oficirske šole NOV in POS.

V vodstvu Slovenskega domobranstva so se že ob oblikovanju prvih organizacijskih struktur oziroma formacij zavedali pomena, ki ga imajo dobro in pravilno izšolani oziroma usposobljeni starešine za oblikovanje in razvoj vojaške organizacije. Zato so znotraj Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva oblikovali Šolski odsek s Poveljstvom tečajev, ki ga je vodil major Vekoslav Bajec in v okviru katerega sta delovala pododseka za častniški in podčastniški pouk. Glavna naloga Šolskega odseka, ki se je 1. 3. 1944 preimenoval v Šolsko skupino in ki so jo sestavljali šolski, propagandni in topografski odsek ter odsek za sekcije, je bila: "poskrbeti slovenska učna službena pravila, knjige in skice, odnosno ves ostali učni material, pravila razmnožiti in jih razporejati vsem edinicam. Ta naloga je bila radi pomanjkanja strokovnih moči, kakor tudi z ozirom na dejstvo, da slovenski jezik še ni poznal mnogo vojaških izrazov, precej težka in delikatna, vendar danes postojе že vsa važnejša službena pravila in se je pouk v edinicah vršil po njih." Tako so, kot je bilo zapisano v poročilu o delu Šolske skupine, 1. 2. 1945, v okviru Šolskega odseka do takrat izdali 48 raznih pravil na 365 straneh, v nakladi okoli 48.000 izvodov.¹

Prav tako so se pomena vodstvenih, oziroma poveljniških kadrov za uspešen boj zavedali na nasprotni strani. Tako je že v Partizanskem zakonu, ki ga je julija 1941 izdalo Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet, pisalo, da lahko doseže poveljniško mesto vsak partizan, ki se izkaže v boju. Tako so imeli možnost hitrega napredovanja na vodilnih vojaških in političnih dolžnostih vsi tisti, ki so že imeli vojaško in politično znanje in izkušnje. To so bili sprva predvsem nekdanji španski borci, rezervni oficirji in podoficirji bivše jugoslovanske vojske ter po kapitulaciji Italije aktivni jugoslovanski oficirji in podoficirji, ki so prišli iz internacije ter so se odločili vstopiti v partizanske vrste.²

¹ Arhiv Republike Slovenije, fond Slovensko domobranstvo, (AS 1877), fasc. 286; dopis Šolske skupine v Organizacijski štab Slovenskega domobranstva (dalje OŠ SD), št. 397, 9. 2. 1945.

² Zdravko Klanjšček et al.: Narodnoosvobodilna vojna na Slovenskem 1941-1945. Ljubljana, 1976 (dalje NOV na Slovenskem), str. 100 do 103.

Z uvedbo oficirskih in podoficirskih činov v NOV Jugoslavije maja leta 1943 pa se je avtoriteta poveljniškega kadra povečala, vendar s tem tudi zahteva po njihovem vojaško strokovnem usposabljanju. Tako je v juliju 1943 Glavni štab NOV in PO Slovenije dal nalogo odseku za kadre operativnega oddelka Glavnega štaba, da pripravi vse potrebno za ustanovitev Vojaške šole, kasneje, od novembra 1943 dalje, Oficirske šole NOV in POS. Izdelali so podroben načrt njene organizacije in delovanja, v katerem so določili tudi temeljne vsebine pouka oziroma učni načrt.³

2. Usposabljanje podčastnikov

Organizacijski štab Slovenskega domobranstva se je zavedal posebne vloge, ki so jo imeli, oziroma ki naj bi jo imeli podčastniki v Slovenskem domobranstvu. Podčastnik je bil v neposrednem stiku z vojaki, domobranci in njihov prvi poveljnik, tako pri usposabljanju v vojašnicah, kjer je na njih temeljil predvsem praktični del usposabljanja, še posebej pa v boju. Tako je bilo od začetka leta 1944 pa vse do konca delovanja Slovenskega domobranstva v domovini načrtovano, organizirano in izvedeno 9 podčastniških tečajev, od tega 8 "osnovnih" in 1 "nadaljevalni, specialistični" tečaj za četne narednike. Sprva so bili podčastniški tečaji namenjeni izpopolnjevanju tistih podčastnikov Slovenskega domobranstva, ki so že imeli podčastniški čin, ki so ga "prinesli s seboj" iz bivše jugoslovanske vojske ali iz MVAC. Njihovo vojaško znanje je bilo treba spraviti na skupni imenovalc, predvsem pa ga prilagoditi novi domobranski, bolj rečeno nemški, vojaški taktiki - borbenemu pouku. V nadaljevanju, predvsem v drugi polovici leta 1944, predvsem pa v letu 1945, pa so bili na podčastniške tečaje zmeraj pogosteje napoteni domobranci brez čina oziroma tisti, ki so imeli vojaške čine. Napotitve na podčastniške tečaje so se izvajale na osnovi ukazov Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva, ki je posameznim enotam, predvsem so bile to pehotne čete, predpisal, koliko slušateljev morajo poslati na šolanje na posamezni tečaj. Poveljstvo tečajev je moralo v pripravah na začetek tečaja izdelati tedenske urnike in v njih opredeliti izvajalce usposabljanja. Posamezni tečaj je trajal en mesec, razen šestega in sedmega, ki sta trajala več kot dva meseca. Vzrok za to je po vsej verjetnosti predznanje kandidatov, ki so prihajali na tečaje, ter vključevanje tečajnikov v "pripravljenost" oziroma v obrambo vojašnice in mesta.⁴

Tečaji so potekali v dveh vodih, v katere so bili razporejeni slušatelji, na osnovi tedenskega urnika pouka. Pouk so izvajali predvsem poveljniki vodov ob pomoči "disciplinskih" podčastnikov ter navodilih oziroma nadzoru nemških podčastnikov in častnikov v Poveljstvu tečajev. Slušatelji so imeli delovni dan od 5.45, ko so vstajali, do 21.00, ko je bil "mirozov". Pouk je bil čez dan časovno razdeljen na tri dele, v dopoldanskem je potekalo predvsem praktično usposabljanje iz taktike in postrojitenega pravila, v popoldanskem delu je bil na urniku predvsem pouk oborožitve s streljanjem, v večernem delu pa nočna taktična urjenja in samostojno učenje. Skupaj so imeli tako dnevno tudi do 10 ur pouka, v soboto 4 ure, v nedeljo in ob praznikih pa pouka ni bilo. Dve uri pouka na teden pa sta bili posvečeni tako

³ Polde Štukelj: Šolanje za zmago. Ljubljana, 1993 (dalje Štukelj, Šolanje), str. 179 in 29.

⁴ AS 1877, fasc. 38 in 39.

imenovanemu ideološkemu pouku, ki je bil obvezen v vseh enotah Slovenskega domobranstva. Tako je bilo tedensko na tečaju 54 šolskih ur pouka oziroma usposabljanja, kar je na mesec, če štejemo, da je usposabljanje potekalo nemoteno, znašalo 216 ur usposabljanja. Učni jezik je bil slovenski, vendar se v posameznih dokumentih opazi vpliv srbohrvaščine, predvsem je opazen pri prevodu jugoslovanskih pravil in pisanju posameznih ukazov in poročil, ter nemščine, saj so bila nemška pravila oziroma njihovi prevodi osnova za izvajanje usposabljanja. Urnikov usposabljanja za celotne tečaje v arhivskem gradivu nisem zasledil, pa tudi poročila o njihovi izvedbi ne, tako da lahko o njihovi dejanski izvedbi le sklepam na osnovi personalnih podatkov o slušateljih. Na njihovi osnovi lahko precej zanesljivo ugotovim, da je podčastniške tečaje Slovenskega domobranstva uspešno končalo 433 slušateljev.⁵

Ob upoštevanju zaupnega dopisa Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva, št. 2906, 10. 5. 1944, o poviševanju podčastnikov v enotah Slovenskega domobranstva, ki je še enkrat opozoril podrejene enote, da število podčastnikov v enotah ne sme presegati tistega, ki je predvideno s formacijo. V četi so lahko 3 višji naredniki, 3 naredniki in 13 podnarednikov, v bateriji pa 2 višja narednika, 10 narednikov in 7 podnarednikov. Ob upoštevanju števila čet v Slovenskem domobranstvu, ki jih je bilo konec leta 1944 61, od tega 56 navadnih, pehotnih in 5 drugih, lahko ob posplošitvi, da je v posamezni domobranski četi 19 podčastnikov, da je teh čet bilo 61 in da so bile 100% popolnjene, bilo v taktičnih enotah, četah, ki so dejansko izvajale bojne akcije proti partizanom in so na tečaje pošiljale svoje pripadnike, večinoma neodvisno od bataljonov oziroma bojnih skupin, katerih del so bile, v Slovenskem domobranstvu 1159 podčastnikov. Tako je, ob upoštevanju vseh omejitev, ki so posledica ne v celoti ohranjenih arhivskih virov, možno sklepati, da se je domobranskega podčastniškega usposabljanja v letu in pol udeležilo 37% vseh podčastnikov Slovenskega domobranstva v četah, ob upoštevanju tečaja za četne narednike pa 43%, kar je, če upoštevamo vojne razmere, vsekakor visoka številka. Pri tem pa je treba upoštevati še dva podčastniška tečaja pri nemški SS podčastniški šoli, ki so ju organizirali posebej za pripadnike Slovenskega domobranstva. Zaradi pomanjkanja častnikov so najuspešnejši med njimi ob prihodu v enote (praviloma se po končanem šolanju slušatelji niso vračali v enote, ki so jih poslale na šolanje) postali poveljniki vodov, večina ostalih pa poveljniki oddelkov, desetini, neuspešni pa so ostali strelci oziroma "navadni" vojaki domobranci. Na osnovi te razporeditve in na osnovi čina, s katerim so prišli na šolanje, so bili tudi povišani v višji podčastniški čin, vendar pa ne takoj ob zaključku šolanja, ampak je Organizacijski štab Slovenskega domobranstva to problematiko reševal na osnovi Rösenerjevih odredb za nazaj. Osip je bil sorazmerno majhen, predvsem so bili vzroki zanj bolezen, strelske rane, ki so jih slušatelji dobili pred prihodom na šolanje in "begstvo".⁶

Namen partizanskih tečajev za nižji poveljniški kader, desetarje in vodnike, je bil, da dobre in hrabre borce, ki so sposobni za poveljevanje nižjim enotam, usposobijo za desetarje in vodnike in da se dosedanji desetarji in vodniki usposobijo v vojaškem pogledu, da bi lahko čimbolj uspešno opravljali zastavljene naloge. Poleg

⁵ AS 1877, fasc. 279; Urnik 2. tedna pouka VIII. podčastniškega tečaja v času od 20. do 25. 3. 1945, Ljubljana, 16. 3. 1945.

⁶ AS 1877, fasc. 38, 39.

čisto vojaškostrokovnega pouka so posebno skrb namenili tudi političnemu in moralnemu dvigu nižjega starešinskega kadra. Štab tečaja so sestavljali predavatelji, od katerih je najbolj sposoben opravljal dolžnost komandanta tečaja ter komisar, ki je izvajal politični pouk. Predavatelje so izbirali med aktivnimi oficirji in podoficirji, predvsem bivše jugoslovanske vojske, ki so že sodelovali v bojih in so si pridobili izkušnje v partizanskem načinu vojskovanja. Učni program je izdelal odsek za kadre Glavnega štaba in to pehotnega, saj so bile potrebe po pehotnih starešinah največje. Ker so imeli zaradi pogostih bojov in pomanjkanja predavateljev v brigadah in odredih zelo slabe možnosti za načrtno in uspešno poučevanje starešin, je Glavni štab odločil, da se tečaji za usposabljanje nižjega komandnega kadra organizirajo le pri štabih divizij. Te tečaje so konec marca 1944 preimenovali v podoficirske šole. Vsak tečaj je trajal 12 dni. Ob delavnikih je trajal pouk 8 ur. Zaradi pomankanja ustreznih predavateljev drugih rodov in služb so v šolah delovali v glavnem le pehotni tečaji, zato so maja 1944 razpustili divizijske podoficirske šole ter ustanovili podoficirski šoli 7. in 9. korpusa, Podoficirska šola 4. operativne cone pa je delovala še naprej.⁷

V vsaki šoli so bili organizirani naslednji oddelki oziroma tečaji: pehotni, artilerijsko - minometni, inženirsko - tehnični, za zveze in intendantski, pouk pa je trajal 25 delovnih dni. Učni načrt je obsegal 11 predmetov, in sicer: 1. Vojna služba in boj: pohodi, nastanitev in taborjenje, zavarovanje, obveščevalna služba; Boj: napad, obramba, napad v posebnih razmerah: v gozdu, na utrjeno postojanko, na zavarovano cesto in proggo, na zavarovano mejo, na vlak, na avtomobile in oklepne enote, zasede; 2. Pehotno ekserciranje; 3. Utrjevanje; 4. Zveze; 5. Pouk o streljanju; 6. Oborožitev; 7. Sabotažna služba in diverzije; 8. Služba v enoti; 9. Stražarska služba; 10. Čitanje kart; 11. Politična vzgoja. Skupno je delovalo v partizanskih enotah 8 podoficirskih šol. Kljub neugodnim razmeram, v katerih so delovale, pa je partizanske podoficirske šole končalo skupaj približno 3400 slušateljev, več kot polovica v pehotnih tečajih. Najboljše slušatelje iz podoficirskih šol so pogosto poslali takoj na nadaljnje izpopolnjevanje v Oficirsko šolo Glavnega štaba NOV in POS, kjer so se usposobili za opravljanje oficirskih dolžnosti.⁸

Tabelarična primerjava obeh tečajev:

Vsebina primerjave	Slovensko domobranstvo	Narodnoosvobodilna vojska in partizanski odredi Slovenije
Naziv:	Podčastniški tečaj.	- Vojaške šole za nižji komandni kader, - Podoficirske šole.
Kraj izvedbe:	Ljubljana, vojašnica Moste.	- pri štabih divizij, brigad in odredov, - pri štabih 7. in 9. korpusa ter 4. operativne cone.

⁷ Štukelj, Šolanje, str. 179.

⁸ Prav tam, str. 180-190.

Ustanovitev:	28. 12. 1943.	- 17. 9. 1943, - 10. 5. 1944.
Prvi poveljnik:	stotnik Ivan Drčar, 1. vod in stotnik Albin Cerkovnik, 2. vod.	Franjo Mamilovič (14. div.), Miroslav Stepančič (15. div.), Franc Bombač (18. div.), Franc Ogrin (30. div.), Lazar Kolarac (31. div.), Aleksandar Marjanovič - Leko (7. korp.), Anton Curk - Gorjan (9. korp.), Miha Avšič (4. oper. cona).
Nadrejeno poveljstvo:	- Organizacijski štab SD, - Šolska skupina SD, - Poveljstvo tečajev SD.	- štabi enot, - Glavni štab - za izdelavo predmetnika.
Namen:	- usposobiti podčastnike za poveljnike oddelkov in namestnike poveljnikov vodov, - usposobiti desetarje in domobrnce brez čina za podčastnike.	- dobre in hrabre borce, ki so sposobni za poveljevanje nižjim enotam, usposobiti za desetarje in vodnike, - dosedanje desetarje in vodnike usposobiti v vojaškem pogledu.
Pogoji za vpis:	kandidati morajo biti dobri, zdravi, telesno in intelektualno razviti.	- borci, ki so se izkazali v boju ali pri opravljanju drugih nalog, - nižji starešinski kader brez vojaške strokovne izobrazbe.
Napotitev in izbor slušateljev:	napotile so jih predvsem čete na osnovi razreza o napotitvi, ki ga je izdal OŠ SD.	enote, v katerih se je izvajalo usposabljanje.
Struktura slušateljev:	večinoma delavci in kmetje, samski, rojeni v oziroma po letu 1920.	borci in nižji starešinski kader.
Trajanje usposabljanja in število udeležencev:	- 1. 3. do 31.1.1944 - 43, - 2. 2.2. do 3.3.1944 - 45, - 3. 6.3. do 2.4.1944 - 47, - 4. 12.4. do 17.5.1944 - 56, - 5. 22.5. do 22.6.1944 - 48, - 6. 26.7. do 20.9.1944 - 40, - 7. 3.10. do 20.12.1944 - 96, - 8. 11.3. do 26.4. 1945 - 58.	- trajanje 15 in nato 25 dni: - v 14. div. - 150, - v 15. div. - 100, - v 18. div. - 175, - v 30. div. - 150, - v 31. div. - 289, - v 7. korp. - 445, - v 9. korp. - 95, - v 4. op. con. - 220, - v 1. br. VDV - 84, - v 2. br. VDV - 99.
Skupaj usposobljenih:	od 3. 1. 1944 do 26. 4. 1945 je bilo za podčastnike usposobljenih 433 slušateljev.	od ustanovitve do konca vojne je bilo za podčastnike usposobljenih 1807 slušateljev.

Predmetnik oziroma vsebina usposabljanja:	<ul style="list-style-type: none"> - borbeni pouk, - oborožitev in izvedba streljanj, - pehotni ekzercir, - disciplina in kazenski zakonik, - orientacija, - športna vzgoja (telovadba), - svetovno nazorstvo, - protikomunistična ura, - sveta maša, - petje. 	<ul style="list-style-type: none"> - vojna služba in boj, - pehotno ekzerciranje, - utrjevanje, - zveze, - pouk o streljanju, - oborožitev, - sabotažna služba in diverzije, - stražarska služba, - čitanje kart, - politična vzgoja.
Učna obremenitev:	pouk - usposabljanje je potekalo dopoldne, popoldne in ponoči, do 12 ur na dan, tedensko po 54 in v posameznem mesecu 216 ur.	9 ur dnevno, ob nedeljah 4 ure, zadnji dan usposabljanja je bil predviden za izpit.
Predavatelji:	<ul style="list-style-type: none"> - oficirji in podoficirji bivše jugoslovanske vojske kot poveljniki vodov in oddelkov tečaja, - častniki in podčastniki Poveljstva tečajev, - nemški častniki in podčastniki, - civilni predavatelji. 	<ul style="list-style-type: none"> - oficirji in podoficirji bivše jugoslovanske vojske kot poveljniki tečajev in predavatelji, - starešine, ki so uspešno opravljali razne dolžnosti in pokazali smisel za vzgojno in predavateljsko delo ter obvladovali stroko, vendar brez širšega vojaškega znanja.
Učni pripomočki:	48 pravil na 365 straneh v 48.000 izvodih kot prevodi in povzetki jug., nemških in italijanskih vojaških pravil.	orožje in skripta častniških tečajev.
Preverjanje znanja in usposobljenost:	<ul style="list-style-type: none"> - splošni uspeh ob zaključku usposabljanja: odličen, prav dober, dober, - usposobljen za poveljnika oddelka, namestnika ali pomočnika poveljnika voda ter poveljnika voda, - po prihodu v enoto podčastniški čin. 	<ul style="list-style-type: none"> - izpit zadnji dan usposabljanja, - splošni uspeh ob zaključku usposabljanja: odličen, prav dober, dober, - usposobljen za desetarja in vodnika, - najboljši in tisti, ki so se izkazali v boju - na Oficirsko šolo.
Osip in vzroki zanj:	okoli 2% osip, vzroki: bolezen, "begstvo", prešolanje na nemški SS tečaj.	pomanjkljiva izobrazba in nepripravljenost za učenje ter slab uspeh.
Usposabljanje v drugih formacijah - enotah:	na nemški SS - podčastniški šoli v Ljubljani.	na vojaški akademiji v Beogradu in v Sovjetski zvezi.

Ob primerjalni analizi usposabljanja podčastnikov na obeh nasprotujočih si straneh lahko ugotovimo, poleg razlik, ki izhajajo iz cilja in namena obeh formacij, tudi podobnosti. Pri obeh usposabljanjih so se v podčastniške tečaje vključevali podčastniki, ki so že bili izkušeni v boju, vendar še niso imeli ustreznega vojaško strokovnega znanja za dolžnost, ki so jo opravljali, oziroma borci, partizani in domobranci, ki so se v boju izkazali za sposobne poveljevati manjšim enotam. Tako so na podčastniške tečaje poveljniki in poveljstva napotili oboje, tako podčastnike kot navadne borce. Predmetnik je na obeh usposabljanjih temeljil na taktiki - borbenem pouku oziroma vojni službi in boju ter spoznavanju lastnega in nasprotnikovega orožja. Zaradi kratkega usposabljanja, ki so ga še dodatno skrajševali oziroma prekinjali boji in pripravljenost nanje, je bilo usposabljanje zelo intenzivno in je temeljilo na praktičnem pouku, predvsem na obvladovanju partizanske oziroma protipartizanske taktike, in to na obeh straneh.

Predavatelji in poveljniki na usposabljanju so bili predvsem bivši jugoslovanski častniki in podčastniki, ki so se vključili v eno od formacij, na domobranski strani pa tudi nemški častniki in podčastniki, na partizanski pa partizanski starešine, ki so uspešno opravljali razne dolžnosti in pokazali smisel za vzgojno in predavateljsko delo ter obvladali stroko, vendar so bili brez širšega vojaškega znanja. Učni pripomočki, predvsem skripta, so bili na domobranski strani predvsem prevod nemških in bivših jugoslovanskih, na partizanski strani pa skript, posebej namenjenih podčastniškemu usposabljanju in ostalih učnih pripomočkov, razen orožja, skorajda ni bilo, zato so uporabljali tiste, ki so bili namenjeni usposabljanju častnikov. Ob zaključku šolanja so bili slušatelji usposobljeni za desetarje in vodnike. So pa zaradi velikosti formacije in usposabljanja na celotnem slovenskem ozemlju v partizanskih vrstah usposobili neprimerno več podčastnikov kot v domobranskih. Tako je bilo v partizanskih Vojaških šolah za nižji komandni kader in v Podoficirskih šolah usposobljenih skupno 1807 slušateljev, v domobranskem Podčastniškem tečaju pa 433 slušateljev oziroma bodočih pehotnih podčastnikov NOV in POS in Slovenskega domobranstva.

3. Usposabljanje častnikov

Častnik in poveljnik naj s svojim odgovornosti polnim položajem v domobranstvu zavzema najvidnejše in najvažnejše mesto, je že v novembru 1943 razglasil Organizacijski štab Slovenskega domobranstva in s tem poudaril vlogo in mesto častnikov v Slovenskem domobranstvu. Vendar pa priprave na začetek šolanja častnikov niso potekale brez zapletov. Že sredi januarja so 1944 začeli in nato v februarju in marcu nadaljevali šolanje častnikov, vendar so bili to le dopolnilni oziroma izpopolnjevalni tečaji za tiste častnike, poveljnike, predvsem čet, ki so častniški čin že imeli. Ti tečaji so imeli nalogo poenotiti oziroma prilagoditi znanje častnikov, ki so v Slovensko domobranstvo že prišli s častniškim činom, vendar so si svoje vojaško znanje pridobili v vojaških šolah Jugoslavije ali pa so častniški čin pridobili v MVAC. Po daljših pripravah in večkratnih ponovljenih razpisih so v prvi in drugi polovici leta 1944 izvedli dva častniška, pripravniška tečaja Slovenskega domobranstva. Pogoji za vpis na tečaj so bili

sorazmerno strogi, saj so morali kandidati za začetek šolanja na tečaju izpolnjevati naslednje kriterije: morali so biti popolnoma zdravi in sposobni za službo v enotah, niso smeli biti mlajši od 18 in ne starejši od 35 let, imeti so morali najmanj 6 razredov srednje šole ali odgovarjajoče izobrazbe, najmanj 6 mesecev so morali sodelovati v neposrednih spopadih s partizani v protikomunističnih enotah, da so se "za časa službe v edinici odlikovali z vzglednim vedenjem, organizatorično sposobnostjo, iniciativo, hrabrostjo in smislom za poveljevanje" in imeti so morali priporočilo svojega poveljnika. Čete Slovenskega domobranstva so na tečaje pošiljale predvsem podčastnike, na prvega sicer tudi častnike, na drugem tečaju pa je bila večina tečajnikov pred prihodom na tečaj brez čina, vendar so ti po mnenju nadrejenih poveljnikov izpolnjevali pogoje, da postanejo bodoči častniki.⁹

Šolanje oziroma usposabljanje je temeljilo predvsem na taktičnem urjenju posameznih postopkov protigverilskega, protipartizanskega boja, čemur je bila namenjena večina ur usposabljanja, prav tako je bil poseben poudarek namenjen spoznavanju oborožitve in ravnanju z njo ter njegovi praktični uporabi, izvajanju streljanj. Pomembno mesto je v predmetniku imel tudi pouk nemškega jezika. Na šolanje častnikov so imeli neposredni vpliv nemški častniki v Poveljstvu tečajev, ki verjetno niso neposredno izvajali urjenja tečajnikov, vendar pa so imeli neposredni nadzor nad njegovim izvajanjem, saj so morali soglašati z urnikom usposabljanja.

Vloga častniških tečajev je bila za formacijo Slovenskega domobranstva vsekakor izjemnega pomena. Pomenila je začetek poenotenja različnih pogledov in načinov delovanja častnikov v Slovenskem domobranstvu ter reševanje težav, s katerimi se je srečevalo pri svojem delovanju. Na eni strani je bilo to iskanje samostojne vloge, saj so bili hierarhično podrejeni Rösenerju in so v bojih proti partizanom delovali izključno v sodelovanju in po taktičnih načelih nemške vojske oziroma policije, za katera so se usposabljali in urili tudi na častniškem tečaju Slovenskega domobranstva. Po drugi strani pa je bilo opravičevanje pravičnosti in upravičenosti protikomunističnega boja. Le - tega so na tečajih pa tudi v enotah izvajali v okviru tako imenovanega ideološkega pouka za to posebej usposabljeni in pripravljene četni prosvetarji, na tečajih pa še propagandni častniki iz Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva. Vendar so Nemci dopuščali le lahko pehotno oborožitev domobranskih enot, tako se tudi na tečajih, razen pehote, niso usposabljali tečajniki drugih rodov in služb. Ob zaključku tečaja so slušatelji zadnjih dveh tečajev kot dokaz o njegovem uspešnem zaključku dobili diplomu. Slušateljem je bil ob zaključku šolanja priznan čin, naziv zastavnik, bili so razporejeni v enote Slovenskega domobranstva in so po izkazanih dosežkih v boju proti partizanom izpolnjevali pogoje za napredovanje v višji, častniški čin, vendar samo tisti, ki so imeli ob prihodu na šolanje že podčastniški čin, ostali pa so bili povišani v podčastnike. Pod naslovom Napredovanja domobranskih častniških pripravnikov je časnik Slovenec 3. januarja 1945 zapisal: "Na novega leta dan je general Rösener izdal za slovensko domobranstvo posebno povelje, s katerim je v poročnike povišal 29 domobranskih častniških pripravnikov, ki so bili že prej podčastniki, 31 pripravnikov, ki so bili do sedaj brez čina, pa imenoval za narednike. S tem poveljem je dobilo najvišje priznanje svojih vojaških vrlin 60 mladih slovenskih zastavnikov, obenem pa je dobilo priznanje tudi celotno

⁹ AS 1877, fasc. 1 17, razpis OŠ SD, št. 1055, 16. 1. 1944.

slovensko domobranstvo, kajti imenovani napredovanci so prvi domobranci, ki so izšli iz domobranske častniške šole, ki je do sedaj že v dveh večmesečnih tečajih pripravila domobrancem častniški naraščaj. Sama diploma častniške šole pa še ni zadostovala za napredovanje v častnika. Vsak domobranski zastavnik, ki je z uspehom dovršil častniški tečaj, se je moral izkazati tudi v boju."¹⁰

Še večji vpliv na usposabljanje častnikov pa je imel v začetku leta 1945 ustanovljeni in začeti tečaj za častniške pripravnike pri nemški SS podčastniški šoli, kar je pomenilo, kljub temu da so se tečajniki formalno vodili na številčnem stanju pri Poveljstvu tečajev Slovenskega domobranstva, ukinitvev že tako omejeno samostojnih častniških tečajev v Slovenskem domobranstvu. Tečajniki so se usposabljali, kot priča spominski list tečaja, dvojezično, vendar so bili poveljujoči in inštruktorji Nemci.¹¹

Na začetku je v partizanski Vojaški šoli deloval en sam oddelek, tečaj in to pehotni, ki je bil namenjen usposabljanju nižjih pehotnih starešin, komandirjev vodov in čet, njihovih namestnikov in namestnikov komandantov bataljonov. Prvi tečaj v pehotnem oddelku Vojaške šole je trajal od 3. do 24. avgusta 1943, obiskovalo in končalo pa ga je 18 slušateljev. Glavni razlog za tako kratko usposabljanje je bil ta, da v enotah niso mogli dalj časa pogrešati starešin, ki so bili na šolanju. Vendar so že takoj na začetku usposabljanja ugotovili, da je 21 dni šolanja premalo in da ni bilo mogoče predelati niti najnujnejše snov, zato so že naslednji tečaj podaljšali na 30 dni, nato so pouk na večini tečajev postopno podaljševali na 50 dni. Zaradi potreb po specialističnem usposabljanju partizanskih častnikov je že ob preimenovanju Vojaške šole v Oficirsko šolo delovalo pet oddelkov, tečajev, in to pehotni, artilerijski, minerski, za zveze in radiotelegrafski ter nato še višji oficirski pehotne smeri, obveščevalni, tankovski, intendantski, za politične komisarje, šifrerski, za izgradnjo vojaške oblasti, sanitetni in kot zadnji je marca 1945 začel delovati še prometni oddelek, tečaj. Zaradi vse večjega števila tečajev in s tem tudi slušateljev in predavateljev so Črmošnjice postale premajhne, zato so se v Glavnem štabu odločili, da Oficirsko šolo preselijo v Metliko, v prostore metliškega gradu in osnovne šole. Razpise za udeležbo na posameznih tečajih oddelkov Oficirske šole je enotam pošiljal odsek oziroma oddelek za kadre Glavnega štaba. Na šolanje so morali poslati nadarjene in prizadevne starešine oziroma partizane s primerno izobrazbo in so iz enote ustreznega roda in službe. Enote so nato na podlagi razpisov izbrale kandidate za posamezne tečaje iz vrst že dotedanjih starešin in borcev. Ker pa so iz enot na tečaje pošiljali tudi kandidate, ki pouku niso mogli uspešno slediti, so ob začetkih tečajev uvedli informativne izpite ter na osnovi doseženih rezultatov neuspešne kandidate poslali nazaj v enote.¹²

Sprva so učbenike oziroma skripta, ki so jih slušatelji uporabljali pri pouku, za predmete, ki so jih poučevali, napisali posamezni predavatelji, pregledala in dopolnila pa jih je ustrezna komisija, ki jo je imenovala Komanda oficirske šole. Konec leta 1943 pa je bila pri Glavnem štabu NOV in POS z nalogo pripravljati potrebne učbenike in priločnike, ne samo za šole, ampak tudi za potrebe

¹⁰ Slovenec, 3. 1. 1945, št. 1, str. 3; Napredovanja domobranskih častniških pripravnikov.

¹¹ AS 1877, fasc. 279; Spominski list prvega častniškega in drugega podčastniškega SS tečaja Slovenskega domobranstva, marec 1945.

¹² Štukelj, Šolanje, str. 29-37.

partizanskih enot in poveljstev, ustanovljena Znanstvena sekcija, njeno delo pa so od avgusta 1944 nadaljevali na Oficirski šoli, na kateri so pri usposabljanju uporabljali približno 50 učbenikov oziroma priročnikov.¹³

Vsebina usposabljanja je bila prilagojena razmeram, v katerih so delovale partizanske enote in taktiki njihovega delovanja. Ta se je z razvojem enot postopoma spreminjala in prehajala iz partizanske v kombinirano partizansko in frontalno obliko oboroženega boja, zato je bilo treba temu primerno izpopolnjevati tudi učne programe in vsebine. Taktiko lastnega delovanja pa je bilo treba prilagajati taktiki nasprotnika. Posamezno snov so potem, ko so jo predelali teoretično, ustrezno obdelali z ustreznimi vajami tudi v praksi in pri tem ugotavljali, da je pouk preveč usmerjen v predavanja, premalo pa v praktično usposabljanje. Posamezni predmeti pri usposabljanju na pehotnem tečaju so bili: 1. Bojne vaje in sicer: strelec v napadu in obrambi, bojne patrolje, desetina in vod v napadu, desetina in vod v obrambi, četa v napadu, četa v obrambi, boji bataljona, partizansko bojevanje; 2. Taktika in vojna služba: splošno o posebnostih posameznih vrst orožij in rodov, premiki, bivanje, zavarovanje na mestu in med pohodom; 3. Pehotno ekzerciranje; 4. Čitanje kart; 5. Pouk o streljanju: s puško, brzostrelko, puškomitraljezom in pištolo ter metanje ročnih bomb, z mitraljezom, z lahkim in težkim minometom, s prebojno municijo na oklepljene cilje; 6. Utrjevanje; Oborožitev: opisi vseh vrst pušk, opis puškomitraljeza 7,9 mm M37, opis pištole 8 mm M10/22, opis puškomitraljeza 7,12 mm, mitraljezi saint etienne, brenda in fiat, minomet 81 mm M31; 8. Stražarska služba; 9. Bojni strupi; 10. Higiena; 11. Prva pomoč; 12. Politična vzgoja. Po prehodu na 50 dnevne tečaje je bilo več časa namenjenega predmetu vojna služba in boj. Uvedeni so bili novi predmeti: obveščevalna služba, zveze, minerstvo, hipologija in vojaško sodstvo. Skupno je pouk trajal 329 ur, in sicer 43 dni po 7 ur ter 7 nedelj po 4 ure.¹⁴

Na usposabljanje pa so vplivali tudi boji slušateljev Vojaške oziroma Oficirske šole z nasprotnikom. Tako so Oficirsko šolo decembra 1943 za primer bojne nevarnosti ali premika šole oblikovali kot bojno formacijo, ki so jo sestavljali komanda, 1. polbataljon, 2. polbataljon in komora, decembra 1944 pa so vse oddelke oziroma tečaje šole preimenovali v čete oziroma baterije, iz njih pa oblikovali štiri bataljone. Na koncu šolanja so morali vsi slušatelji opraviti izpite.

Oddelek za kadre Glavnega štaba je določil, kakšne ocene lahko prejmejo slušatelji, te so bile samo pozitivne, in sicer odličen, prav dober in dober. Za vsakega slušatelja je izpitna komisija predložila, na kakšno dolžnost naj ga razporedijo. Slušatelji, ki niso uspešno opravili izpita, niso prejeli spričevala in so jih vrnili v enote, iz katerih so jih poslali na šolanje. Slušatelje so glede na uspeh predložili za komandirje vodov, za namestnike komandirjev in za komandirje čet ter za namestnike komandantov in za komandante bataljonov. Oficirska šola Glavnega štaba NOV in POS je skupaj z Vojaško šolo NOV in POS delovala od 3. avgusta 1943 do 24. maja 1945. Skupno je bilo na njej organiziranih 15 oddelkov, tečajev, v katerih se je usposabljal približno 3198 slušateljev. Poleg te šole pa je bila februarja 1944, z dovoljenjem in pod nadzorom Glavnega štaba, pri 9. korpusu NOV in POJ zaradi specifične položaja ustanovljena posebna Oficirska šola 9. korpusa NOV in POJ, ki je najprej delovala v vasi Labinje, severovzhodno

¹³ Prav tam.

¹⁴ Prav tam, str. 70-82.

od Cerknega. Zaradi selitev iz kraja v kraj, sodelovanja v bojnih akcijah in s tem nenehnega prekinjanja pouka pa je bila šola avgusta 1944 ukinjena.¹⁵

Osnovno oziroma pehotno usposabljanje častnikov Slovenskega domobranstva in Narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije sem v tabeli, ki sledi, primerjal po naslednjih vsebinah: naziv usposabljanja, kraj izvedbe usposabljanja, datum ustanovitve usposabljanja, prvi poveljnik usposabljanja, nadrejena poveljstva, namen usposabljanja, pogoji za vpis, napotitev in izbor slušateljev za usposabljanje, struktura slušateljev, trajanje usposabljanja in število slušateljev, predmetnik oziroma vsebina usposabljanja, učna obremenitev, predavatelji, učni pripomočki - skripta, pravilniki in ostali, preverjanje znanja in usposobljenost ob zaključku šolanja, osip in vzroki zanj ter usposabljanje v okviru drugih formacij oziroma enot:

Tabelarična primerjava obeh tečajev:

Vsebina primerjave	Slovensko domobranstvo	Narodnoosvobodilna vojska in partizanski odredi Slovenije
Naziv:	Častniški tečaj.	- Vojaška šola NOV in POS, - Oficirska šola NOV in POS.
Kraj izvedbe:	Ljubljana, vojašnica Moste.	Grčice, Črmošnjice, Metlika - Črnomelj.
Ustanovitev:	28. 12. 1943.	- junij 1943, - 28. 11. 1943.
Prvi poveljnik:	Stotnik Josip Štor.	Jože Malnarič - Križevski, rezervni oficir jug. vojske.
Nadrejena poveljstva:	- Organizacijski štab SD, - Šolska skupina SD, - Poveljstvo tečajev SD.	Glavni štab NOV in POS.
Namen:	- izpopolniti znanje slušateljev s častniškim činom, - usposobiti podčastnike za častniško dolžnost, - usposobiti domobrance brez čina za častniško dolžnost.	usposobiti starešinski kader in s tem krepiti bojno moč in sposobnost enot.

¹⁵ Prav tam.

Pogoji za vpis:	<ul style="list-style-type: none"> - zdrav in sposoben, - starost 18 do 35 let, - najmanj 6. razredov srednje šole, - pred 1. 1. 1944 najmanj 6 mesecev aktivne udeležbe v bojih proti partizanom, - zgledno vedenje, organizacijske sposobnosti, iniciativa, hrabrost, smisel za poveljevanje, - priporočilo nadrejenega. 	<ul style="list-style-type: none"> - prizadevni starešine in partizani, ki dobro opravljajo naloge v enoti in bojih, - iznajdljivost v bojnih razmerah, - primerne moralne vrednote, - primerna izobrazba.
Napotitev in izbor slušateljev:	predvsem čete SD na osnovi razpisa OŠ SD z ustrezno prošnjo in dokazili za izpolnjevanje pogojev.	<ul style="list-style-type: none"> - razpis oddelka za kadre GŠ, - izbor v štabih enot iz starešin in borcev, - informativni (uvrstitveni, sprejemni) izpiti.
Struktura slušateljev:	- sprva poročniki in nadporočniki, nato podčastniki ter domobranci brez čina.	starešine in borci z ustrezno izobrazbo.
Trajanje in število udeležencev:	<ul style="list-style-type: none"> - 1. 16. do 30.1.1944 - 12, - 2. 5. do 23.2.1944 - 16, - 3. 28.2. do 21.3.1944 - 9, - 4. 23.3. do 17.6.1944 - 46, - 5. 22.6 do 7.9.1944 - 49. 	<ul style="list-style-type: none"> - 1. 3.8. do 24.8.1943 - 18, - 2. 26.8. do 26.8.1943 - 26, - 3. 3.10. do 20.11.1943 - 35, - 4. 3.12.43 do 5.1.44 - 19, - 5. 15.1. do 16.2.1944 - 38, - 6. 18.2. do 25.3.1944 - 18, - 7. 6.3. do 6.4.1944 - 23, - 8. 3.4. do 7.5.1944 - 30, - 9. 4.5. do 10.6.1944 - 47, - 10. 5.6. do 31.7.1944 - 35, - 11. 7.8. do 29.9.1944 - 49, - 12. 4.10. do 2.12.1944 - 70, - 13. 1.12.44 do 29.1.45 - 71, - 14. 8.2. do 30.3.1945 - 41, - 15. 9.4. do 23.5.1945 - 23 -niso zaključili šolanja zaradi razpusta šole.
Skupaj usposobljenih:	od 16. 1. do 7. 9. 1944 je bilo za častnike SD skupaj usposobljenih 132 slušateljev.	od 3. 8. 1943 do 30. 3. 1945 je bilo za partizanske oficirje usposobljenih 520 slušateljev.

Predmetnik, vsebina usposabljanja:	<ul style="list-style-type: none"> - borbeni pouk, - oborožitev in izvedba streljanj, - inženirija, - topografija in orientacija, - zveze, - obveščevalna služba, - sanitetni pouk, - športna vadba, - pravila službe, - vojaške vrline in kreposti, - psihologija, - nemški jezik, - verouk, - protikomunistična ura. 	<ul style="list-style-type: none"> - bojne vaje, - taktika in vojna služba, - pehotno ekzerciranje, - čitanje kart, - pouk o streljanju, - utrjevanje, - oborožitev, - stražarska služba, - bojni strupi, - higiena, - prva pomoč, - politična vzgoja.
Učna obremenitev:	8 do 12 ur pouka - usposabljanja dnevno oziroma 54 ur tedensko.	na 50 dnevniht tečajih je bilo 329 ur pouka po 7 ur dnevno, ob nedeljah po 4 ure.
Predavatelji:	<ul style="list-style-type: none"> - bivši aktivni in rezervni jugoslovanski oficirji kot poveljniki vodov in oddelkov tečaja, - častniki Poveljstva tečajev, - civilni predavatelji, - nemški častniki in podčastniki. 	<ul style="list-style-type: none"> - bivši aktivni in rezervni jugoslovanski oficirji, - partizani, ki so si znanje pridobili v bojih in na Oficirski šoli.
Učni pripomočki:	šolska skupina SD je izdala: 48 pravil na 365 straneh v 48000 izvodih kot prevodi in povzetki jugoslovanskih, nemških in italijanskih vojaških pravil.	<ul style="list-style-type: none"> - zapiski slušateljev, - zapiski in učbeniki predavateljev, - Znanstvena sekcija pri GŠ in nato Oficirska šola sta izdali okoli 50 priročnikov in učbenikov.

Preverjanje znanja in usposobljenost:	- zaključni izpiti z diplomom, - uspeh - odličen, prav dober, dober in zadosten, - usposobljenost za poveljnika čete in voda, - čin - slušatelji, ki so prišli na šolanje brez čina ali s činom desetnika - kaplarja so dobili podčastniški čin, tisti s podčastniškim činom pa častniškega, ko so se po šolanju izkazali v boju.	- opravljanje izpita pred komisijo in spričevalo, - uspeh - odličen, prav dober in dober, - komandirji vodov, namestniki komandirjev in komandirji čet, namestniki komandantov bataljonov in komandanti bataljonov.
Osip in vzroki zanj:	bolezen, aretacija ali prošnja za odpust ali pa kljub pozivu sploh niso prišli na tečaj.	- neuspeh na sprejemnih izpitih, - boji.
Usposabljanje v drugih formacijah - enotah:	častniški pripravniški tečaj na nemški SS - podčastniški šoli.	oficirske šole NOV in POJ.

Prav tako kot pri usposabljanju podčastnikov lahko v določeni meri ugotovim tudi podobnosti med usposabljanjem častnikov v Slovenskem domobranstvu in v NOV in POS. Usposabljanje častnikov je bilo v obeh formacijah centralizirano, saj sta pogoje za vpis, navodila za izbor in sam izbor kandidatov izvajala Glavni štab NOV in POS in Organizacijski štab Slovenskega domobranstva. Pogoji za vpis so bili v domobrantskih razpisih določeni bolj precizno, predvsem predhodno zahtevana izobrazba, vendar so se morali kandidati v obeh formacijah do sprejema na tečaj izkazati v boju ter pokazati sposobnosti vodenja in poveljevanja. Na tečaje so bili napoteni pripadniki, ki so že imeli častniški čin in so morali svoje vojaško znanje prilagoditi novo nastalim razmeram, oziroma partizani in domobranci s podčastniškim činom oziroma brez njega in so jih njihovi nadrejeni priporočili kot primerne, da postanejo bodoči častniki. Na usposabljanju je bil poudarek na pouku taktike in oborožitve, v Slovenskem domobranstvu pa tudi na splošnih predmetih.

Nosilci in izvajalci usposabljanja so bili pri obeh formacijah bivši jugoslovanski častniki in podčastniki, v Slovenskem domobranstvu pa so imeli pomembno vlogo pri usposabljanju bodočih častnikov nemški častniki in podčastniki in civilni predavatelji, v partizanskih vrstah pa v boju izkušeni partizani ter tisti, ki so si vojaško znanje pridobili na Oficirski šoli NOV in POS. Učne pripomočke, predvsem skripta, je izdajal na eni strani Šolski odsek, ki je deloval v okviru Šolske skupine Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva, predvsem so bili to prevodi nemških in jugoslovanskih skript in pravil; na drugi strani pa Znanstvena sekcija pri Glavnem štabu NOV in POS, kasneje pa Oficirska šola NOV in POS, pri kateri so skripta sprva pisali predavatelji.

Ob zaključku šolanja so slušatelji opravljali izpite, na osnovi uspeha, doseženega na njih, pa so bili usposobljeni za poveljnike vodov in čet ter razporejeni v enote, iz katerih so prišli na šolanje, v Slovenskem domobranstvu pa praviloma v druge. Tako je bilo v Oficirski šoli NOV in POS usposobljenih 520 častnikov pehote, v Častniškem tečaju Slovenskega domobranstva pa 132, s tem da se je usposabljanje častnikov Slovenskega domobranstva v letu 1945 preneslo v nemško SS - podoficirsko šolo in se v formaciji Slovenskega domobranstva ni več izvajalo.

Tomaž Kladnik

COMPARISON BETWEEN NON-COMMISSIONED AND COMMISSIONED OFFICER TRAINING
IN THE SLOVENIAN HOME GUARD AND IN THE NATIONAL LIBERATION ARMY OF
SLOVENIA

S u m m a r y

During World War II, at the beginning of their operations, the home guard and partisans recruited command personnel for their military education systems from the same sources. These were experienced former active duty and reserve officers and NCOs of the Royal Yugoslav Army, who had not been interned. With both armies increasing in size, service members without appropriate training backgrounds had to be recruited. So that both opponent forces could operate efficiently, it was necessary to establish systematic military training for combatants, home guard forces, partisans, and in particular their commanding officers. Initially, the training consisted of short courses which, however, did not provide the necessary expertise and skills for an individual to efficiently command units. The release of a large number of former Yugoslav officers and NCOs from Italian camps and their integration into home guard and partisan units contributed to an increase in military training and its quality. At the beginning, partisan service members had to become familiar with partisan warfare methods and, respectively, home guards had to become familiar with anti-partisan warfare methods. The required expertise was quickly acquired. In this way, both groups had instructors and relevant NCO and officer training authorities at their disposal.

Soon after its establishment on 26 October 1943, the Slovenian home guard began organized training of its service members, in particular senior officers. The main purpose of NCO and officer training, as well as of other courses which were provided by the Education Group of the Slovenian Home Guard Organizational Staff, was to standardize military expertise acquired by the Slovenian home guards in the army or the organization which they were members of before joining the Slovenian home guard. Their expertise had to conform to the requirements deriving from the mission of the Slovenian home guard and their service members depending on the hierarchical duty applied in the police and military organizations, and on the situation in the entire Slovenian home guard which was part of a formation (perhaps "unit" would work here?) commanded by the German SS and the Police General Rösener. The most significant training elements were, therefore, familiarization with and handling of weapons, combat training, and familiarization with and training in anti-guerrilla and anti-partisan tactics. After completing the course, the participants in the NCO and officer training course had to apply their recently acquired expertise as commanding officers or NCOs in real combat situations. Thus trained and having demonstrated their skill, newly commissioned or promoted Slovenian home guard officers joined their comrades in arms who had acquired their military expertise during peacetime at military schools for active duty and reserve officers. Thus, they joined home guard units, in particular companies, in the combat against partisan units.

Regardless of all the restraints, in particular German supervision as well as German determination of the content and purpose of training, the Slovenian home guard succeeded in planning, organizing and implementing officer and NCO training. In this manner, they managed to indicate the possible future development for training NCOs and COs of the Slovenian home guard respectively Slovenian National Army despite the war and all the disagreements within the leadership of the Slovenian counter-revolution.

Due to unfavorable conditions during the establishment of partisan military schools, the first schools started to operate in 1943. These were the NOV and POS Military School, which soon after their establishment was renamed the Officer School. Soon afterwards, an NCO training school, a political school, and other schools were established. Thus, in the first half of 1944, schools were available which were necessary for the training of partisan officers and NCOs of various branches and services. The conditions in which these schools were operating were adverse. Due to hostile acts, they had to interrupt their classes and participate in fights. Since the conditions were unfavorable, some of the schools had to be closed although they were very significant to the development of the partisan movement. During a period of intensive training, the main emphasis was on the familiarization with weapons and tactics of partisan units. Requirements of personnel, organizational improvement of units, the establishment of new branches and services and the improvement of weapons and their tactical operation required a gradual improvement of the training programs. Good cooperation of all branches and services of the partisan army was possible only if the commanding senior officers were well-trained not only in the knowledge of their own but also other branches and services of the partisan army which was well-organized at the end of the war.

Military training of one's own is significant for the establishment of independent armed forces and is the only way to develop an identity of one's own and of one's nation. In wartime, combat achievements, in particular the ultimate victory, depend on the NCOs and officers trained for each individual unit. This was an objective of the organizational staff of the Slovenian home guard as well as of the main staff of the NOV and POS School when establishing military schools and organizing courses for intensive officer and NCO training. The final objective of both opponents during WW II was to establish a Slovenian armed force which, however, was established and operated in different environments and under different conditions. Officer cadets and NCO candidates were also trained under different conditions. But despite the insurmountable discrepancies and hatred between both opponent parties, there also existed similarities in both military education systems, and that is also the purpose of this paper.